

Е

ЕВАНЂЕЉЕ (грч. εὐ-αγγέλιον – ‘добра вест’ и у скоро свим европским језицима користи се као позајмљеница. Главни изузетак од овога је реч из староенглеског језика ‘gospel’ [god-spel = добра вест] која се, осим у енглеском, користи и у скандинавским језицима). Реч ‘еванђеље’ има два основна значења: 1) хришћанску добру вест (само у једнини); 2) еванђеље као књижевну врсту (множина: еванђеља). На основу првог значења, ова реч може у пренесеном смислу да се односи на учење за које је неопходан ауторитет. На основу другог значења овако се назива читање Еванђеља на Литургији. Како су настала ова два основна значења показује развој појма у раном хришћанству.

↓ Значење

↓ Смисао

↓ Литургија

За сам настанак речи већу улогу има употреба корена εὐαγγελ- у значењу есхатолошке објаве спасења у Септуагинти (нпр. Ис 52 7; 61 1) од повременог појављивања речи εὐαγγέλιον у вези са култом цезара. Најстарија хришћанска употреба појма потврђује прво основно значење – док је глагол εὐαγγελίζεσθαι формални израз за хришћанско мисионарско проповедање, εὐαγγέλιον означава садржај хришћанске добре вести: зато Павле често говори о „Еванђељу Христовом“ (нпр. Рим 15 19; 1Кор 9 12; Гал 1 7; уп. Рим 1 9), повремено о „Еванђељу Божјем“ (нпр. Рим 1 1; 1Сол 2 2. 8). Најстарије исповедање вере у 1Кор 15 3-5 укратко излаже садржај Еванђеља. Слично је код Марка: „Еванђеље Исуса Христа“ је хришћанска проповед, чији ‘почетак’ (или: ‘основу’) Марко излаже у својој приповести о Исусу (Мк 1 1). За развој појма важан је Мт: овде је садржај Еванђеља више пута описан кроз ‘Еванђеље о Царству Божијем’ (Мт 4 25; 9 35; 24 14). Овом формулацијом Матеј идентификује Еванђеље са проповећу Исуса Христа о Царству Божијем. Тиме он уједно успоставља везу ка сопственој књизи „Родослов Исуса Христа“ (Мт 1 1), у којој приповеда о Исусу Христу и преноси његову поруку спасења. Није случајно да се по први пут књига Еванђеље по Матеју назива Еванђељем управо у заједници *Дигахи*-а, која је била под његовим јаким утицајем (Дид 8 2). Од почетка II века и друге књиге

↓ Септуагинта

↓ Приповедање

о Исусу Христу биле су означене као ‘Еванђеља’ и тако је настало друго основно значење ове речи. Назив ‘Еванђеље’ био је у II веку и касније више пута коришћен и за неканонска еванђеља, без обзира на то да ли су приповедала о Христу или не, нпр. *Еванђеље њо Томи, Еванђеље њо Марии, Јудино еванђеље* итд. Многи списи, које данас називамо ‘апокрифна еванђеља’, имају осим тог и други наслов, нпр. *Дијалої Сїасиїѿеља* или *Јаковљево ѡроїоеванђеље*. Наслови многих списа нису сачувани.

↑ Апокрифи

Одржала се свест о томе да су оба основна значења речи Еванђеље узјамно повезана. То се види, нпр. по томе што је у секундарним насловима еванђеља, на веома необичан начин, на име писца придодат грчки предлог *κατά*, тако да гласи: *Еванђеље* (= хришћанска благовест) *ѡ Марку*, а не: *Марково Еванђеље*. Еванђеља су проповедне књиге, а не стандардне биографије или историјске монографије. Ово се види и код Иринеја, ‘оца’ канона четири Еванђеља, који, упркос томе, може да говори о једном „четворообразном Еванђељу“ (тетράμορφον τὸ εὐαγγέλιον, *Haer.* III 11,18).

Цркве су увек биле свесне тога да су Еванђеља посебно блиско везана за суштину хришћанске проповеди спасења. Ово се види касније по посебним свечаностима, прославама и достојанству с којим се чита Еванђеље на православним Литургијама. Такође, Други ватикански сабор је дао предност Еванђељу у односу на остале новозаветне списе (*De Rev.* 5, 18). Еванђеља су у историји хришћанства много више читана него Посланице, посебно од стране не-теолога. Какав је херменеутички значај ове предности коју имају Еванђеља? Она указују на то да је основа хришћанске вере повест, а не учење, догма или скуп правних прописа Цркве. Повести не дефинишу него обухватају и обликују живот.

↓ Посланице

↓ Херменеутика

↑ Догма

ЛИТЕРАТУРА: Н. J. Klauck, *Apokryphe Evangelien: Eine Einführung*, Stuttgart 2002; P. Pokorný/U. Heckel, *Einleitung in das Neue Testament: Seine Literatur und Theologie im Überblick*, Tübingen 2007, 321-615; C. Marksches/J. Schröter (прр), *Antike christliche Apokryphen in deutscher Übersetzung I: Evangelien und Verwandtes*, Tübingen 2014; J. D. G. Dunn, *Christianity in the Making III: A Contested Identity*, Minneapolis 2015 (§ 41: From Gospel to Gospel).